

ضرورت تعریف و بازسازی سیاست جنایی تقنینی در مبارزه همه جانبه با مواد مخدر و روانگردانها با رویکرد اصلاحیه اخیر مجازات اعدام

علی علیزاده

مقدمه:

چندی است درباره مجازات اعدام مرتکبین جرائم مرتبط با مواد مخدر در حوزه های داخلی و خارجی مباحث بسیار جدی آغاز شده و از این منظر مسئولین محترم تقنینی را بر آن داشت تا با ارائه طرحی پیشنهاد الحاق یک ماده به قانون مبارزه با مواد مخدر بمنظور تعدیل مجازات اعدام را ارائه که البته با چالشهای زیادی این طرح اخیراً در مجلس به تصویب رسید.

گفتمانهای متعدد و مناظره های افراد در رسانه ملی و حتی در فضای مجازی به فرآیند رشد و تکامل نظری مدیران و مسئولان و بلاخره مردم عزیزمان کمک خواهد کرد تا بخشهای غیر محسوس نقاط قوت و ضعف اینگونه پیشنهادات بر همگان آشکار گردد.

گاهی این مناظره ها تبدیل به دسته بندی و یا صف بندی مخالف و موافق گردیده و نهایتاً حق مطلب دست خوش غلظت و یا کم رنگ شدن آن می گردد و بلاخره نتیجه چیزی جز تصویب قانون نامناسب نخواهد بود، لذا بدون سوء گیری خاصی روی سخنانم به نخبگان سیاسی ملت، جامعه فرهیخته حقوقی و مسئولان محترم جمهوری اسلامی می باشد.

مبارزه کیفری با پدیده جرم نیازمند ارائه استراتژی مشخص در طراحی راهکارهای قابل استفاده در برابر آن است، این استراتژی سیاست جنایی خوانده می شود، سیاست جنایی از اصطلاحاتی است که امروزه در ارتباط با چگونگی برخورد کیفری با پدیده مشخص جرم و جنایت بکار گرفته می شود، از قرن ۱۸ میلادی نوعی حکمت گرایی در ارتباط با برخورد کیفری در برابر وقایع شکل گرفت، پیدایش اصطلاح سیاست جنایی توسط فوئر باخ حقوق دان آلمانی، در پایان قرن ۱۸ میلادی، به همین حکمت گرایی در برخورد با پدیده جرم مربوط بوده و زائیده آن است. از سوی دیگر در جامعه معمولاً با جرایمی مواجه می شویم که ابعاد و آثار گسترده و عمیقی از خود برجای میگذارند، جرایم مربوط به قاچاق و توزیع مواد مخدر را می توان از این دست جرایم تلقی نمود، بدیهی است که در برابر این جرایم ضرورت تدوین استراتژی مشخص منسجم، از اهمیت بیشتری برخوردار است، تدوین سیاست جنایی مشخص در مبارزه با پدیده مجرمانه از مبانی اجتماعی دانش حقوق ناشی شده و به ارائه راهکارهای منسجم در برخورد با پدیده مجرمانه می انجامد، مطالعه سیر قانون گذاری در زمینه جرایم مواد مخدر در ایران نشان می دهد که تدوین مقررات در این زمینه مبتنی بر سیاست جنایی جامع و مدونی نبوده است.

واژگان کلیدی: سیاست جنایی تقنینی، سیاست جنایی غیر حکیمانه، حقوق کیفری، جرم هوشمند،

سیرورت جرم

بخش نخست: فرآیندهای موثر بر تعیین سیاست جنایی

اندیشمندان دریافته اند که مکان، انسان و زمان سه عنصر اصلی شکل گیری انحرافات اجتماعی و در نهایت بزهکاری است، بنابراین تفاوت در ساختار مکانی، خصوصیات رفتاری و در کنار آن عامل زمان موجب می شود تا توزیع فضایی، جرایم یکسان نباشد و در برخی محدوده ها به دلیل ویژگی های کالبدی حاکم بر آن و خصوصیات اجتماعی اقتصادی و فرهنگی ساکنین آن ارتکاب جرم بیشتر باشد باید اذعان داشت که این موضوع یعنی تاثیر مولفه های اجتماعی تنها در برابر توجیه جرم نیست که کاربرد دارد بلکه می تواند تاثیر گذاری و همبستگی این مولفه ها را بر تعیین سیاست جنایی نیز مورد بررسی قرار داد، در نهایت اینکه مطرح شدن بحث های جامعه شناختی، این پرسش به طور جدی قابل بررسی است که تا چه اندازه می توان اراده مردمان (جامعه) را در ایجاد و تحول قواعد و نهادهای حقوقی از جمله سیاست جنایی موثر دانست؟ پاسخ به این پرسش می تواند در آینده تحولات نظام حقوق کیفری بسیار موثر افتد و نیز بسیاری از رخدادهای پیشین را تبیین کند. البته اگر این پاسخ بخواهد سیر علمی و تحقیقی خود را طی کند، هرگز نمی تواند به صورت یک تجویز اجمالی و مبهم باشد، بلکه باید قدم به قدم با کاویدن عناصر نظری و مبانی به پیش رفت، تا سرانجام بتوان به پاسخی قابل فهم، روشن و قابل اجرا برای حقوق ایران دست یافت. به طور کلی، ارتباط و همبستگی حقوق و جامعه، رابطه دگرگونی اجتماعی و دگرگونی حقوقی، و نقش عوامل فرا حقوقی و نیز ابزار بودن حقوق را برای دست یافتن به نظم و عدالت اجتماعی و حفظ و استقرار آن، به رسمیت می شناسد، هر چند قلمرویی از ارزش های مطلق که می تواند راهنمای نظام حقوقی جامعه باشد، نیز پذیرفته می شود¹.

بخش دوم: سیاست جنایی در جرائم مواد مخدر، روانگردان و پیش سازها

در رابطه با جرایم مواد مخدر می توان مولفه هایی مانند موقعیت جغرافیایی و همچنین ساختار فرهنگی، اجتماعی کشور را به عنوان مبانی تعیین کننده سیاست جنایی مورد مطالعه قرارداد، تئوری هایی که تاثیر فرصت بر ارتکاب جرم را مورد بررسی قرار داده اند مهم ترین

1_ علیزاده، عبدالرضا، «زمینه های پذیرش رویکردی جامعه شناختی در حقوق اسلامی»، تهران، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، تابستان 1384، شماره 68، ص 115.

مبنای پذیرش تاثیر جغرافیا بر جرم شناسی بوده اند^۲، مساله ویژگی های جغرافیایی کشور ایران یکی از دلایلی تفکیک جرایم مربوط به مواد مخدر از سایر جرایم بوده است، همسایگی با بزرگترین تولیدکنندگان مواد مخدر جهان، قرار گرفتن در مسیر ترانزیت ارزان این مواد، سبب گردیده تا امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از مساله قاچاق مواد مخدر تأثیرپذیر باشد^۳، همین واقعیت باعث تشدید اقدامات کیفری اعم از تدوین قانون خاص توسط مجمع تشخیص مصلحت و تصویب آن و تشدید مجازات بزهکاران جرایم مواد مخدر در ایران بوده است.

در ارتباط با سیاست جنایی تقنینی اتخاذ شده در خصوص جرایم مواد مخدر می توان پذیرفت که متولی و مرجع اصلی سیاست گذاری در این خصوص مجمع تشخیص مصلحت نظام است، سیاست جنایی تقنینی فعلی در مورد جرائم مواد مخدر به استثنای پدیده اعتیاد عمدتاً مبتنی بر شدت مجازات ها نظیر اعدام، حبس ابد و دادرسی افتراقی غیر عادلانه است، یکی از اصولی که همواره باید در وضع قوانین کیفری مورد توجه قرار گیرد این است که جرم انگاری و شدت و ضعف مجازات باید با میزان قبح اجتماعی عمل مجرمانه در نزد افکار عمومی هماهنگ باشد، زیرا عملی که قبح اجتماعی بالایی داشته باشد، مجازات شدیدتری را می طلبد، و برعکس عملی که دارای قبح اجتماعی کمتری است، مجازات خفیف تری را می طلبد^۴،

در یک تقسیم بندی کلی سیاست جنایی را به سیاست جنایی علمی و عوام گرا تقسیم بندی می کنند، در حالی که اصطلاح سیاست از دیدگاه مفهومی مبتنی بر عقلانیت و سنجیدگی، مسبق به مطالعات، بررسی ها و برآوردها و تحقیقات کیفی و کمی است، این گونه سیاست جنایی در واقع سیاست جنایی علمی است، زیرا علاوه بر دست آوردهای مطالعه و تحقیق درباره یک جرم خاص یا کیفر خاص، به منظور تعریف یک سیاست جنایی خاص، از آموزه های غالب در حقوق کیفری و جرم شناسی نیز بهره می برد، نظرات پلیس، قضات، وکلا، کارشناسان، بزه دیدگان، مردم و... را جویا شده، رویکردی عقلانی، علمی، به سیاست جنایی ایجاب می کند، که کارنامه یک سیاست جنایی، پس از مدت معینی که از اجرای آن گذشت، ارزیابی شده و با توجه به نقاط قوت و ضعف، مورد بازبینی و اصلاح قرار گیرد، بنابراین وضع

2 _ David, L. Weisburd, Elizabeth, R. Groff, Sue-Ming, Yang, **The Criminology of Place: Street Segments and Our Understanding of the Crime Problem**, Oxford, Oxford University Press, 2012, p29.

3_ یآوری، بافقی، امیر حسین، صالحی صدقیانی، جمشید، هاشمی، صدیقه سادات، «**تعیین تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران**» تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال پنجم، زمستان 1389، شماره 4، ص 585.

4_ اکبری، عباسعلی، «**جستاری در آسیب شناسی سیاست جنایی حاکم بر جرائم مواد مخدر**» تهران، فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، تابستان 1393، شماره 2، ص 101.

قانون و مقررات کیفری مقطعی از یک سو و عدم بررسی کارنامه اجرای قوانین و مقررات از سوی دیگر، جنبه علمی سنجیده سیاست جنایی را در واقع کنار می گذارد و اصطلاحاً دور می زند.^۵

در قانون مبارزه با مواد مخدر موارد بسیار گسترده ای از استفاده از مجازات اعدام به چشم می خورد، به استناد ماده ۲ این قانون هر کس ۴ بار پیاپی اقدام به کشت خشخاش یا کوکا کند به اعدام محکوم می شود، به موجب ماده ۴ همین قانون هر کس بیش از ۵ کیلوگرم بنگ، چرس، گراس، تریاک، شیره، سوخته، تفاله تریاک و یا دیگر مواد مخدر یا روان گردان های صنعتی غیرداروئی که فهرست آنها به تصویب مجلس شورای اسلامی می رسد را به هر نحوی به کشور وارد و یا به هر طریقی صادر یا ارسال نماید یا مبادرت به تولید، ساخت، توزیع یا فروش کند یا در معرض فروش قرار دهد به اعدام محکوم می شود، در اوزان بالای بیست کیلوگرم مرتکبین تحت هر شرایطی اعدام می شوند، نهایتاً اینکه هر کس بیش از ۳۱ گرم هروئین، مرفین، کوکائین و... و یا روان گردان های صنعتی غیرداروئی که فهرست آنها به تصویب مجلس شورای اسلامی می رسد را وارد کشور کند و یا مبادرت به ساخت، تولید، توزیع، صدور، ارسال، خرید یا فروش نماید و یا در معرض فروش قرار دهد و یا نگهداری، مخفی یا حمل کند نیز به اعدام محکوم خواهد شد، و یا حتی به موجب ماده ۳۵ معاونت از طریق اکراه فرد به انجام جرایم مندرج در قانون ممکن است به اعدام فرد منتهی شود.

بخش سوم : سیاست تقنینی مجازات اعدام

دانش حقوق در موضوعات جنایی همواره از مولفه های گوناگون اقتصادی و سیاسی و جغرافیایی تاثیر می پذیرد. تا جایی که گفته اند جنبه اجتماعی حقوق به اندازه ای گسترده است که هر مولفه اجتماعی حتی اگر بسیار ریز و جزئی باشد هم ممکن است نسبت به مفاهیم حقوقی تاثیر گذار باشد، مطالعات حقوقی اجتماعی به معنای بررسی تاثیر مولفه های اجتماعی بر مفاهیم حقوقی است^۶، بررسی تمام عوامل اجتماعی تاثیر گذار در جامعه جهت تدوین سیاست جنایی کارآمد در برخورد با یک پدیده کیفری، اهمیت بسیار زیادی دارد.^۷

^۵ باقری نژاد، زینب، «سیاست کیفری عوام گرا و سیاست کیفری علمی»، بر گرفته از جزو مباحثی در علوم جنایی دکتر نجفی ابرند آبادی، دانشگاه شهید بهشتی، ۹۰-۱۳۸۹، ص ۱۷۲۶.

6 _ J. Siegel ,Larry , **Criminology**, new York ,Cengage Learning publishers, 2011 , p 7.

7 _ Rodger ,John , **Criminalising Social Policy: Anti-social Behaviour and Welfare in a De-civilised Society**, London, Routledge publishers , 2012 , p 217.

اگر بخواهیم به صورت کلی سیاست جنایی حاکم بر قانون مبارزه با مواد مخدر را تحلیل کنیم، می‌توانیم آن را شکلی از سیاستی تلقی کنیم که بر یک یا دو مولفه علمی و جرم‌شناختی بنیان گرفته است، مهم‌ترین مولفه علمی تاثیر گذار بر تعیین سیاست جنایی مد نظر قانون مبارزه با مواد مخدر در سال ۱۳۶۷ تاثیر جغرافیایی موقعیت ایران در مجاورت کشورهای تولید کننده عمده مواد مخدر جهان یعنی پاکستان و افغانستان بوده است، شاید اگر مکتب جرم‌شناختی شیکاگو را به شکلی کلان‌تر (یعنی از دیدگاه کشوری) مورد مطالعه قرار دهیم، و راهکارهایی که توسط این مکتب با علم به تاثیر مولفه‌های جغرافیایی برای مبارزه با پدیده مجرمانه ارائه داده است را مورد بررسی قرار دهیم به نمایی کلی از سیاست جنایی حاکم بر قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب سال ۱۳۶۷ دست یابیم، در رابطه با روش کار مکتب جغرافیایی شیکاگو نیز باید اذعان داشت این مکتب دو راهکار عمده مطالعه را بکار می‌گرفت، نخست استفاده از داده‌های رسمی، این اطلاعات در طرح بندی جغرافیایی شهر بکار گرفته می‌شد و مناطق دارای نرخ بالای بزه، ولگردی و فقر را مشخص می‌کرد، نمودارها و تصاویر گرافیکی از پدیده‌های اجتماعی در طی دور‌های مختلف زمانی نگاه داشته می‌شد و ارقام نشانگر نوعی ثبات بود که به یک انقلاب اندیشه‌ای در زمینه علیت بزه منجر می‌شد، دومین روش مطالعه تاریخ زندگی نام داشت، این شکل از مطالعه در مکتب شیکاگو از حالت انتزاعی به جنبه‌های آشنا تر جهان واقعی تغییر کرد، تاریخ زندگی یا رهیافت موردی بیانگر فرایندی اجتماعی - روانشناختی از تبدیل شدن به یک بزهکار است^۸، از این دیدگاه بوم‌شناسی جنایی یا اکولوژی، تاثیر زیستگاه فردی و محیط زیست فرد در رفتار مجرمانه، فرد را مورد مطالعه قرار می‌دهد. زیستگاه مفهوم کلی است که شامل اوضاع و احوال و شرایط خاص محل زندگی فرد می‌شود^۹، اگر مفهوم زیستگاه را که در جرم‌شناسی شیکاگو مورد بحث قرار گرفته گسترش دهیم و آن را به محدوده کشور محل زندگی فرد تعمیم دهیم می‌توانیم تا اندازه‌ای مبنای علمی سیاست جنایی قانون را مشخص نماییم. مساله این است که تطبیق عوامل جغرافیایی مورد نظر در سال ۱۳۶۷ با مفهوم زیست بوم در مکتب شیکاگو چندان ساده نیست.

8_ پی. ویلیامز، فرانک، مک‌شین، ماری لین دی، نظریه‌های جرم‌شناسی، ترجمه: ملک محمدی، حمید رضا، تهران، میزان، 1391، ص 70.

9_ نجفی ابرنآبادی، علی حسین، جامعه‌شناسی جنایی، تدوین: محمدی، موسی زاده، عباسی، 1387، ص 15.

اما مولفه های جغرافیای و توجه به مفهوم علمی تاثیر محیط بر جرم و نرخ وقوع جرم تنها عوامل تاثیر گذار بر سیاست جنایی اتخاذ شده توسط قانونگذار در آن سال نبوده اند، مولفه های جغرافیایی که منجر به افزایش نرخ ارتکاب یک جرم خاص در محدوده یک کشور شده اند اگرچه لزوم جرم انگاری گسترده و اعمال مجازات در برابر آن جرم را مشخص می کنند اما نمی توانند برای توضیح علت استفاده گسترده از مجازات های سخت و شدید در قانون بکار گرفته شوند، اگر صرفاً مجازات ها و نحوه اعمال آنها را در قانون مبارزه با مواد مخدر را مورد بحث قرار دهیم باید بگوییم، گسترده اعمال مجازات اعدام در قانون مبارزه با مواد مخدر نتیجه فقدان سیاست جنایی، در برابر جرایم مواد مخدر است، این در حالی است که موارد گسترده اعمال مجازات اعدام ممکن است در دنیای امروز امری مذموم و ناپسند تلقی شود.

به طور کلی نظرات در رابطه با مجازات اعدام و توجیه منطقی آن در جوامع امروزی متفاوت است:

الف - مخالفین اعدام:

۱- برخی نظریه پردازان حقوق بشر اجرای مجازات اعدام را حتی در رابطه با شدید ترین جرایم مانند نسل کشی و جنایات جنگی نیز جایز نمی دانند^{۱۰}، به استناد ماده سه اعلامیه حقوق بشر سازمان ملل متحد که بیانگر حق حیات اشخاص است هر فردی حق زندگی و آزادی و امنیت شخصی دارد، به طور کلی در نظام حقوقی مدرن حق حیات حقی مطلق و برگرفته از میل ذاتی انسان به صیانت نفس است^{۱۱}. براساس آموزه های حقوقی بشر غربی حق حیات از حقوق بنیادین است و کمتر محدودیت می پذیرد، براین اساس و با تلاش نظریه پردازان مذکور امروزه این اعتقاد در حال گسترش است که مجازات اعدام اساساً غیر انسانی است و در صورت امکان باید از سیستم مجازات های کیفری حذف گردد و یا موارد اعمال آن محدود باشد^{۱۲}.

10_ آقا میر سلیم، مرضیه السادات، «جایگاه مجازات اعدام در حقوق بشر اسلام و غرب»، تهران، خبرنامه انجمن ایرانی حقوق جزا، پاییز و زمستان 1386 و بهار و تابستان 1387، شماره 7 و 8، صص 13-16.

11_ میر موسوی، علی، حقیقت، صادق، مبنای حقوق بشر، تهران، پژوهشگاه فرهنگی و اندیشه اسلامی، 1389، صص 215.

12_ پیشین، صص 227.

۲- برخی دیگر معتقدند که کلاً اعدام در جرائم مواد مخدر اصولاً جایز نیست. زیرا اعدام یک مجازات حدی است و مجازات های حدی در شرع مخصوص است و حاکم نمی تواند به توسعه مجازات های حدی پردازد.

۳- برخی بدون استعانت از مبانی شرعی و یا اصول حقوقی بصورت کارکرد گرا به تشریح عدم موفقیت مجازات اعدام پرداخته و با توجه به فرآیند اجرای احکام اعدام بیان می دارند که مجازات اعدام ناکارآمد و غیر قابل توجیه می باشد مبانی ایشان مبتنی بر تحقیقات میدانی در حوزه اجتماع و آثار اجرایی اعدام است و نتیجه را اینگونه اعلام می نمایند که اعدام مجازات بازدارنده می باشد و یا نمی باشد.

ب- موافقین اعدام:

۱- برخی معتقدند اعدام در جرائم مخدر بدلیل ماهیت مجرمانه آن اعم از سازمان یافته بودن و ارتباط با جریانهای مالی و پشتیبانی از سازمانهای مافیایی و یا سرویس های اطلاعاتی کشورهای متخاصم بمصادق جرائم علیه بشریت بعنوان تهدید بزرگ نسبت به سلامت جامعه ناگزیر می باشد. به نظر این عده تهدید علیه سلامت جامعه در تضاد با قطاع الطریق و یا مرتکبین بر علیه امنیت ملی نمی باشد. زمانی امنیت جامعه با کشیدن شمشیر و ترساندن مردم موجب تضعیف امنیت راهها می گردیده ، امروزه امنیت جامعه با قاچاق مواد مخدر به هم میریزد. این نگاه در علوم اسلامی به فقه مقاصدی به مجازات ها معروف است. یعنی اینکه با توجه به اینکه شرع اصل مجازات اعدام پذیرفته شده نهایتاً با تشخیص حاکم اسلامی این مجازات در چه جرمی و در چه گستره ای اعمال گردد، معین میگردد. لذا بیشتر این اعتقاد در دل حکومت اسلامی و تئوری ولایت فقیه قابل تشریح و تصور است به نظر میرسد نگاه مجمع تشخیص مصلحت نظام در سال ۱۳۶۷ از این جنس باشد. البته این تشخیص حاکمیت برای اعمال اعدام نافی اتکال به کار علمی و تحقیقاتی نمی باشد .

۲- برخی معتقدند عدم اجرای احکام صادره محکومین جرائم مذکور، قطعیت و حتمیت آرائ محاکم متزلزل و موجب مخدوش شدن آثار مجازات شده است. همچنین نهاد های ارفاقی مندرج در قانون و یا نهاد عفو و بخشودگی در عمل موجب گردیده محکومین اینگونه جرائم با امید فرار از مجازات به ارتکاب جرائم فوق دست یازند. لذا با تمسک به این دلیل معتقدند، بدون هرگونه تحقیق و یا پژوهش در خصوص بازدارندگی مجازات اعدام فاقد پشتوانه علمی بوده و اظهار نظر در این خصوص امکان پذیر نمی باشد و دقیقاً به همین دلیل هر گونه حذف و یا تعدیل مجازات اعدام با توجه به عدم تحقق شرایط قطعیت و حتمیت احکام عملی بیهوده بوده و تنها به تجری مجرمین می انجامد.

نتیجه گیری:

قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷ و سیاست جنایی حاکم بر نظام کیفری جمهوری اسلامی ایران در قبال مواد مخدر، همواره با انتقادات فراوانی روبرو بوده است، زیرا از یک سو علی رقم گستردگی تهدید و همجواری در کنار دو کشور تولید کننده، و نهایتاً مسیر ترانزیت از جمهوری اسلامی، نتوانسته موارد ارتکاب جرایم مربوط به مواد مخدر را در ایران کاهش دهد و از سوی دیگر عدم قطعیت و حتمیت در اجرای احکام صادره، و بالاخره وجود شدت در مجازات‌ها مخصوصاً اعدام، نظام قانونی و قضایی ایران را با انتقادات فراوان حقوق بشری از سوی مجامع بین المللی مواجه کرده است.

به طور کلی در سیاست جنایی توجه به مسائل زیر ضروری است:

- شناخت رفتار مجرمانه و عوامل پیرامونی و فرا پیرامونی جرم
- پرهیز از نگرش صنفی و یا قشری به رفتار مجرمانه (جامعیت در نگاه)
- شناخت و تبیین مشروعیت مجازات
- اثر بخشی و بازدارنده بودن مجازات‌ها
- شناخت دقیق هدف از اعمال مجازات‌ها
- آگاهی عموم مردم و مجازات شونده از اهداف اعمال مجازات‌ها
- اصلاح مداوم مجازات در جرائم مواد مخدر و متناسب کردن آن سیوررت جرم
- هماهنگ بودن ابزار مجازات با هدف از اعمال مجازات

از نظر این حقیر در حال حاضر پیش از انجام هر اصلاح دیگری ضروری ترین اقدام با توجه به اسناد بالادستی اعم از سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری و اسناد جامع ملی در مبارزه با مواد مخدر و... تدوین و یا حداقل تشخیص نظری یک سیاست جنایی تقنینی بمنظور نیل به متن پیشنهادی قانون مبارزه با مواد مخدر الزامی خواهد بود، این بدین معناست روند پیش رو و اقبال نمایندگان محترم به طرح های متعدد در حوزه مبارزه با مواد مخدر که حکایت از نگاه برشی و منقطع به اصلاحات دارد، نه تنها محل تامل است، بلکه به نظر میرسد مفید بر جامعه نبوده و احتمال اضرار آحاد جامعه را در پیش خواهد داشت. والله العالم

فهرست منابع:

- ۱- علیزاده، عبدالرضا، «زمینه های پذیرش رویکردی جامعه شناختی در حقوق اسلامی» تهران، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، تابستان ۱۳۸۴، شماره ۶۸.
- ۲- یآوری، باققی، امیر حسین، صالحی صدقیانی، جمشید، هاشمی، صدیقه سادات، «تعیین تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران» تهران، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال پنجم، زمستان ۱۳۸۹، شماره ۴.
- ۳- اکبری، عباسعلی، «جستاری در آسیب شناسی سیاست جنایی حاکم بر جرائم مواد مخدر» تهران، فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، تابستان ۱۳۹۳، شماره ۲.
- ۴- باقری نژاد، زینب، «سیاست کیفری عوام گرا و سیاست کیفری علمی»، بر گرفته از جزو مباحثی در علوم جنایی دکتر نجفی ابرند آبادی، دانشگاه شهید بهشتی، ۹۰-۱۳۸۹.
- ۵- پی. ویلیامز، فرانک، مک شین، ماری لین دی، نظریه های جرم شناسی، ترجمه: ملک محمدی، حمید رضا، تهران، میزان، ۱۳۹۱.

- ۶- نجفی ابرنآبادی، علی حسین، **جامعه شناسی جنایی**، تدوین: محمدی، موسی زاده، عباسی، ۱۳۸۷.
- ۷- آقا میر سلیم، مرضیه السادات، «**جایگاه مجازات اعدام در حقوق بشر اسلام و غرب**»، تهران، خبرنامه انجمن ایرانی حقوق جزا، پاییز و زمستان ۱۳۸۶ و بهار و تابستان ۱۳۸۷، شماره ۷ و ۸.
- ۸- میر موسوی، علی، **حقیقت، صادق، مبانی حقوق بشر**، تهران، پژوهشگاه فرهنگی و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۹.

کتاب ها و مقالات انگلیسی :

- ۹- David, L. Weisburd, Elizabeth, R. Groff, Sue-Ming, Yang, **The Criminology of Place: Street Segments and Our Understanding of the Crime Problem**, Oxford, Oxford University Press, ۲۰۱۲.
- ۱۰- J. Siegel, Larry, **Criminology**, new York, Cengage Learning publishers, ۲۰۱۱.
- ۱۱- Rodger, John, **Criminalising Social Policy: Anti-social Behaviour and Welfare in a De-civilised Society**, London, Routledge publishers, ۲۰۱۲.